

Lausunto Pohteen sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämissuunnitelman luonnoksesta 2027–2030, syksy 2026

Vastaaja:

-

Vastaus:

30.09.2026, 10.18 - 30.09.2026, 10.24

1. Lausuntoa antavan rooli *

Organisaation puolesta, organisaation nimi:

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen vanhusneuvosto

2. Lausuntoa antavan yhteystiedot *

Etunimi	Sirkka-Liisa Mikkonen (pj)
Sukunimi	Väinö Wassholm (vpj)
Sähköposti	sirkka-liisa.mikkonen@pohde.fi

3.

Tavoitteet ja toimenpiteet kotiin annettavissa palveluissa

Vanhusneuvosto näkee, että kotona asumisen tavoite edellyttää riittävää palvelurakennetta. Kotona asumista voidaan lisätä vain, jos kotiin annettavat palvelut vastaavat asiakkaan yksilöllistä toimintakykyä, turvallisuutta ja avun tarvetta. Erityistä huolta vanhusneuvostossa kannetaan yksin asuvista, heikkokuntoisista ja muistisairaista ikääntyneistä.

Kotiin annettavien palvelujen alueellinen yhdenvertaisuus on turvattava. Palvelujen tulee olla saatavilla myös haja-asutusalueilla ja pitkien etäisyyksien päässä. Kotihoidon, yhteisöllisen asumisen ja ympärivuorokautisen asumisen tulee muodostaa toimiva kokonaisuus. Palvelumuodon tulee perustua asiakkaan tarpeisiin, eikä pelkästään tavoitteeseen kasvattaa kotona asuvien osuutta. Myös omaishoito on osa kotona asumista tukevaa palvelurakennetta. Omaishoidon tuen ja kotiin annettavien palvelujen tulee muodostaa kokonaisuus, joka tukee sekä hoidettavaa että omaishoitajaa.

Vanhusneuvosto toivoo, että järjestämissuunnitelmassa tulisi täsmennettäisiin, miten kotona asumisen tavoitteen rinnalla seurataan palvelujen riittävyyttä, asiakkaiden turvallisuutta ja digitaalisten palvelujen soveltuvuutta eri asiakasryhmille. Vanhusneuvosto korostaa, että digitaaliset ratkaisut eivät saa olla ainoa palvelumuoto. Teknologian ja etäpalvelujen lisäämisessä tulee huomioida asiakkaan kyky käyttää niitä. Digipalvelut voivat täydentää läsnä annettavia palveluita, mutta ei missään nimessä korvat niitä kokonaan.

Kotikuntoutusta ja kuntouttavaa päivätoimintaa tulee vahvistaa. Näiden palvelujen nähdään tukevan toimintakykyä ja mahdollistavan turvallisen kotona asumisen.

Vanhusneuvosto ei voi hyväksyä omaishoidon tuen palkkioluokkien alentamista ja toivoo, että asiaa harkitaan perusteellisesti vielä kertaalleen. Jos vähentämistarve on pakottava, niin vanhusneuvosto toivoo, että leikkauksia kohtuullistettaisiin.

Omaishoidon tuen kokonaisuutta tulisi tarkastella palkkion, vapaiden ja hoidettavalle järjestettävien palvelujen kokonaisuutena. Järjestämissuunnitelmassa tulisi esittää omaishoidon palkkiomuutoksen kokonaisvaikutukset, mukaan lukien vaikutukset omaishoitajien jaksamiseen, omaishoidon jatkuvuuteen sekä kotihoidon ja asumispalvelujen tarpeeseen. Omaishoito on olennainen osa kevennettyä palvelurakennetta.

Vanhusneuvosto näkee omaishoidon kustannusvaikuttavana palvelumuotona. Omaishoidon heikentäminen voi lisätä kotihoidon, asumispalvelujen ja ympärivuorokautisen hoidon tarvetta. Palkkioiden alentaminen voi myös vaikeuttaa uusien ja nuorempien omaishoitajien saamista. Vanhusneuvosto näkee myös ison riskin siinä, että omaishoitajat uupuvat samaan

aikaan, kun ympärivuorokautisen hoidon paikkoja vähennetään. Omaishoitajilta saadun palautteen mukaan he käyttävät jo nyt osan palkkiostaan omaa jaksamistaan tukeviin palveluihin ja ulkopuolisen avun hankkimiseen.

Tavoitteet ja toimenpiteet sosiaali- ja terveyskeskusten palveluissa

Vanhusneuvosto on huolissaan siitä, että toteutuuko palveluverkon osalta alueellinen yhdenvertaisuus. Palvelujen keskittymisestä ja pitkien etäisyyksien vaikutuksesta kärsivät ennen kaikkea reuna-alueilla olevat ikääntyneet. Usein tarvittavien palvelujen tulisi olla saatavilla lähipalveluina. Vanhusneuvosto nostaa sote-keskusten, neuvoloiden, ennaltaehkäisevän terveydenhuollon, vastaanottopalvelujen ja näytteenoton saavutettavuuden ja saatavuuden keskeiseksi kysymykseksi.

Vanhusneuvosto näkee, että liikkuvilla palveluilla voidaan täydentää palveluverkkoa, mutta ei korvata niitä.

Kiireettömään hoitoon pääsyn tavoite perusterveydenhuollossa on ensi arvoisen tärkeää, joka ei tällä hetkellä toteudu etenäkään Oulun eteläisen alueella. Vanhusneuvosto toivoo, että järjestämissuunnitelmassa tehtäisiin nykyistä näkyvämmäksi se, mitkä palvelut turvataan lähipalveluina sekä miten etäisyydet, asiointimahdollisuudet ja alueelliset erityispiirteet vaikuttavat palveluverkkoa koskeviin ratkaisuihin.

Tavoitteet ja toimenpiteet yhteisissä palveluissa

Vanhusneuvosto toivoo, että järjestämissuunnitelmassa täsmennettäisiin yhteisöllisen asumisen alueellista toteutusta, soveltuvuutta eri asiakasryhmille sekä sitä, miten asiakkaan mahdollisuus asua kotikunnassa tai lähialueella toteutuu yksikkömuutosten jälkeen. Yhteisöllisen asumisen tulee olla alueellisesti saavutettavaa. On tärkeää, että ikääntynyt ihminen asua omassa kotikunnassa tai lähialueella lähellä omaisia, ystäviä ja tuttua yhteisöä.

Yhteisöllisen asumisen tulee vastata asiakkaiden toimintakykyä ja turvallisuustarpeita. Vanhusneuvosto kyseenalaistaa yhteisöllisen asumisen soveltuvuuden tilanteissa, joissa asiakkaalla on muistisairaus tai merkittävä avun tarve. Yhteisöllisen asuminen tulisi aina olla asiakkaalle turvallinen ja tarkoituksenmukainen vaihtoehto.

Vanhusneuvosto näkee, että digitaalisten palvelujen rinnalla tarvitaan mahdollisuus puhelin- ja kasvokkaiseen asiointiin niille, jotka eivät pysty käyttämään sähköisiä palveluja. Digitaalisten palvelujen lisäämisessä tulisi tarkkaan huomioida ikääntyneiden erilaiset valmiudet. Palvelurakenne ei saa muodostua sellaiseksi, että palvelun saaminen edellyttää digiosaamista tai digitaalisten välineiden käyttöä.

Sote-järjestämissuunnitelman taloudelliset vaikutukset

Vanhusneuvosto näkee, että järjestämissuunnitelman talousvaikutuksissa tulisi esittää nykyistä selkeämmin palveluketjukohtaiset kokonaisvaikutukset, kuljetusvaikutukset, asiakkaille siirtyvät kustannukset sekä laskelmien aikajänne. Taloudellisia vaikutuksia tulisi arvioida pitkällä aikavälillä. Lyhyellä aikavälillä saavutettava säästö voi lisätä myöhemmin raskaampien ja kalliimpien palvelujen tarvetta.

Vanhusneuvosto toivoo, että palveluverkon muutosten kuljetusvaikutukset tulisi myös sisällyttää laskelmiin. Henkilöiden kuljetukset, Kela-taksien käyttö, saattajan tarve ja pidemmät asiointimatkat voivat kasvattaa kokonaiskustannuksia. Myös asiakkaille siirtyvät kustannukset tulee tunnistaa. Pitkät matkat aiheuttavat ikääntyneille matkakustannuksia ja voivat vaikeuttaa palvelujen tosiasiallista käyttöä.

Vanhusneuvoston näkemys on, että Oulaskankaan palvelumuutosten taloudelliset perusteet tulisi avata tarkemmin. Erityisesti päiväkirurgian vähentämisen säästövaikutus kyseenalaistetaan, jos toimintaa korvataan ostopalveluilla tai muiden alueiden palveluilla.

Kiinteistöinvestointeja tulee arvioida suhteessa palvelutarpeeseen ja käytettävissä oleviin tiloihin. Vanhusneuvosto toivoo lisärakentamisen tarkkaa harkintaa ja olemassa olevien tilojen hyödyntämistä.

Palveluverkon muutosten vaikutus luottamukseen tulee myös tunnistaa. Henkilöstön ja palvelupisteiden vähentämisen arvioidaan heikentävän asiakkaiden luottamusta Pohteeseen.

Muut kommentit ja näkemykset

Vanhusneuvosto kiittää siitä, että on saanut olla kuultavana järjestämissuunnitelman valmistelussa. Vanhusneuvoston vastaukset lausuntokyselyyn on koottu vanhusneuvostolta Padlet-kyselyn avulla. Neuvosto on käsitellyt järjestämissuunnitelmaa toukokuussa 2026 ja sitä ennen työvaliokunta on saanut osallistua suunnitelman valmisteluun erillisessä kokouksessa huhtikuussa 2026. Neuvoston jäseniä on tiedotettu kevään ja syksyn asukastilaisuuksista.